

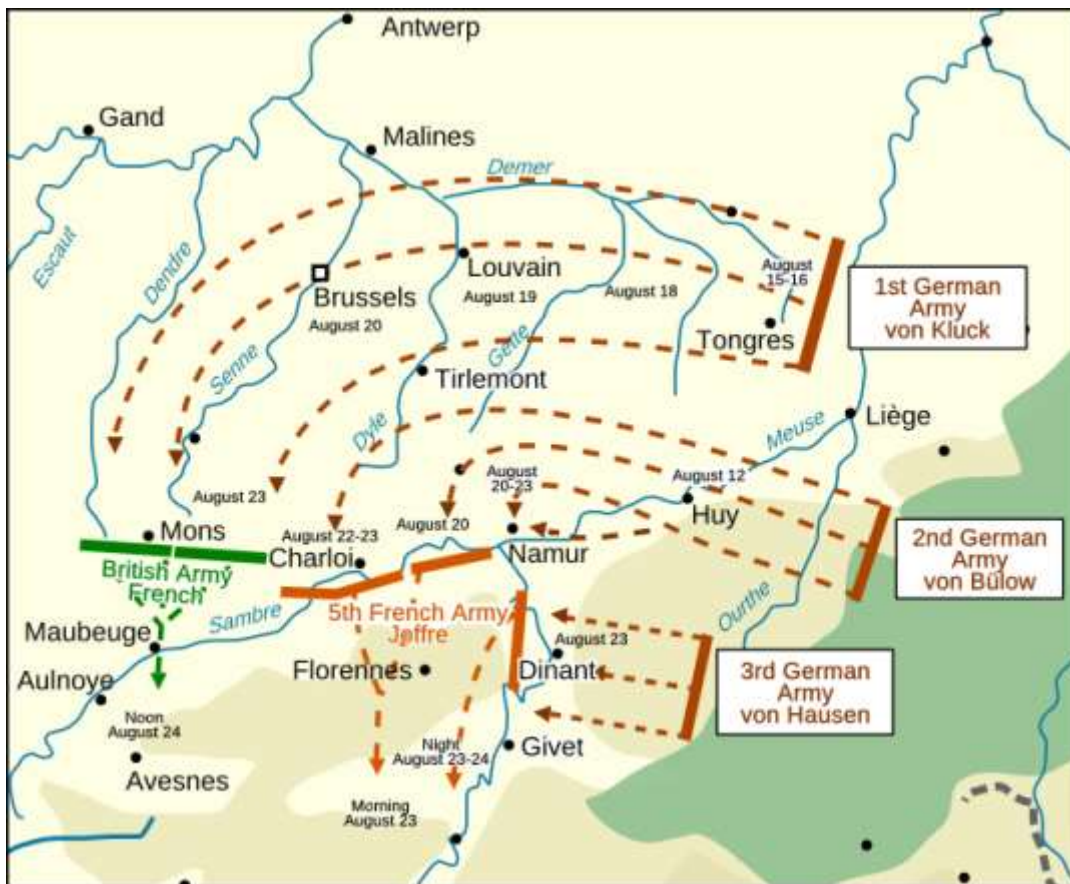
Richard Fidler

Ukrainas rätt till självbestämmande:

”Stackars lilla Belgien” som historiskt exempel

Links International Journal of Socialist Renewal, 8/1 2023 (först publicerad i [Life on the Left](#))

[Artikelförfattaren Richard Fidler är en kanadensisk socialistisk aktivist som upprätthåller bloggen *Life on the Left*, med nyhetsartiklar, kommentarer, recensioner, översättningar m m. Han har särskilt intresserat sig för nationella frågan (Quebec, ursprungsbefolkningar), solidaritet med Latinamerika, samt den socialistiska rörelsen och dess historia. Han medverkar även i den kanadensiska marxistiska webbplatsen *Socialist Voice* och FI:s *International Viewpoint*]



Vänstern – i Kanada och internationellt – har inte reagerat på något konsekvent sätt på Rysslands attack på Ukraina.

Socialdemokratin, som *New Democratic Party* [NDP] i Kanada¹, ser med sympati på Ukrainas motstånd men har i huvudsak inte klarat av att avskilja sig från regeringens politiska stöd till Zelenskyjs nyliberala regim eller Västs imperialistiska planer.

Längre ut på vänsterkanten finns en rad olika åsikter. Den ena ytterligheten (lyckligtvis med minimalt inflytande) utgörs av en vänster som öppet stöder Ryssland, som ett eko av Kremles version av kriget. Här exempelvis Radhika Desai, språkrör för *International Manifesto Group*, i hennes nyutkomna bok *Capitalism, Coronavirus and War*:

¹ NDP är ett socialdemokratiskt parti

Den konflikt som Väst kallar den ryska invasionen av Ukraina, och Moskva en speciell militär operation för demilitarisering och de-nazifiering av Ukraina, är ingen konflikt mellan Ukraina och Ryssland. Det är en del av det hybridkrig, som USA, vanligen men inte alltid i sällskap med andra stora kapitalistländer, har bedrivit i över ett sekel mot varje land som väljer en ekonomisk utveckling som inte fogar sig under den kapitalistiska världen. I sin nuvarande fas tar sig det kriget formen av ett av USA lett Nato-krig mot Ryssland om Ukraina. I det kriget är Ukraina krigsskådeplats och en schackpjäs – som går att offra, och som också gör det, med uppenbart godkännande av dess västorienterade ledarskap. (sid. 183)

Några andra är kritiska till den ryska invasionen, om än bara av taktiska skäl, framställer konflikten som ett ”krig via ombud” mellan Nato och Ryssland. I likhet med Desai utmålar de Ukraina som enbart en schackpjäs åt västmakterna och manar det att upphöra med det väpnade motståndet och gå med på alla tänkbara eftergifter vad gäller territorium och suveränitet. Yves Engler, ett typiskt uttryck, kritiserar British Columbia Federation of Labour för att på sin senaste kongress ha antagit en resolution om solidaritet med Ukraina. Detta, säger han, ”illustrerar kanadensiska fackföreningars oförmåga att motsätta sig Natos krig med Ryssland via ombud”.

Ytterligare några, som det Toronto-baserade *Socialist Project* (SP), verkar dela den uppfattningen. En artikel nyligen i dess tidning *The Bullet* vill att vänstern ska ”kräva att Kanadas regering verkar för omedelbart eldupphör och återgång till förhandlingsbordet, vilket Moskva flera gånger krävt”. Sanningen är, skriver författaren David Mandel, ”att fortsatta strider bara kan bidra till att det arbetande folket i Ukraina får lida, utan hopp om att resultatet av kriget kommer att innebära några förbättringar för dem. Tvärtom.”

På SP:s diskussionsforum (där jag deltar) klagar en ledande medlem över att det inte finns ”någon relevant antiimperialistisk socialistisk kraft i Ukraina” och förklarar att andra medlemmar som jag själv, som argumenterar till försvar för det ukrainska motståndet, ”att det gör det svårt ... att föreställa sig hur vi skulle kunna samarbeta i kampen mot det amerikanska imperiet”. En särskilt livaktig medlem meddelar att han ”inte bryr sig ett dugg om vilket gäng av ukrainska eller ryska chauvinister och utsugare, som kontrollerar den eländiga omstridda markkresnan mellan de båda länderna”. Det är inte, säger han, ”något verkligt nationellt motståndskrig lett av ukrainska vänsterkrafter”.

I samtliga dessa ståndpunkter finns en tendens att ignorera eller vara emot det oerhörda motstånd vanliga ukrainare gett prov på mot Rysslands illegala invasion, ockupation och annekteringar och att nedvärdera deras motstånd för att det inte leds av socialistiska krafter.

En SP-medlem (han gör också ofta inlägg på Marxmails webbsida) har flera gånger försökt hitta stöd i historien för sitt motstånd mot det ukrainska motståndet, i det inter-imperialistiska första världskriget. Då, säger han, motsatte sig den socialistiska vänstern alla parter i kriget och vägrade bestämt försvara ”det stackars lilla Belgien”, som i likhet med Ukraina idag var ockuperat av en imperialistisk makt (Tyskland) och vars svåra belägenhet den motsatta parten Ententen använde för att piska upp krigshets.

Historiska jämförelser kan ju vara av värde för att bedöma de frågor som dagens händelser ger upphov till, förutsatt givetvis att man noggrant tar hänsyn till de speciella omständigheterna och i vad mån de olika situationerna och aktörerna går att jämföra. Nu råkar det sig så att jag för ett tag sedan hade tillfälle att studera hur vänstern under första världskriget såg på Tysklands ockupation av Belgien och i synnerhet vad den revolutionära vänstern hade att säga om den. Märk väl att vad som sägs om det ”imperialistiska Belgien” *a fortiori* också går att applicera på det kapitalistiska Ukraina.

Nedanstående är vad jag skrev i frågan för drygt tio år sedan i en diskussion på det diskussionsforum som inte längre existerar inom *Socialist Voice*. Den kamrat jag polemi-

serade mot anges med initialer [JPR], han gick aldrig i svaromål. Jag avslutar med hänvisningar till vad ukrainska socialister har att säga den ”antiimperialistiska” vänstern i Väst om kriget och som behandlar och besvarar många av de frågeställningar som berörts ovan.

– *Richard Fidler*

* * *

Förtryckare och förtryckt: Fallet ”Stackars lilla Belgien”

I ett inlägg den 9 januari på detta forum, ”National oppression and Quebec independence”, skriver JPR med hänvisning till Lenins kommentarer om Norges avskiljande från Sverige 1905:

Det är värt att notera att 1905 använd sig marxister fortfarande av den syn på nationellt självbestämmande, som utvecklats under epoken med progressiva nationellt-borgerliga revolutioner i de utvecklade länderna i Europa. Analysen av nationell kamp i termer av förtryckande och förtryckta nationer utvecklades något senare. Marxister diskuterade den nya företeelsen med modern imperialism under det förra seklets första årtionde, men tillämpade inte omedelbart den analysen på begreppet självbestämmande. [...]

När första världskriget utbröt gjorde den härskande klassen i varje krigförande land sig till tolk för den halvt trovärdiga uppfattningen att man stred i självförsvaret och att nationens rätt till självbestämmande var i fara. Utanför Ryssland gav de främsta socialistiska ledarskapen efter för detta argument och återopade sin traditionella syn på nationellt självförsvaret. Eftersom de styrande kontrollerade informationen stödde eller fogade sig de flesta arbetarna i krigsinsatsen – i varje fall under någon tid. När de revolutionära krafterna samlades i motstånd mot kriget vägrade man försvara något som helst imperialistiskt lands rätt till ”självbestämmande” – inte ens för lilla Belgien, vars räddning hade varit Storbritanniens förevändning för att gå ut i krig.

JPR hänvisade till detta exempel till stöd för sin uppfattning – helt korrekt för övrigt – att ”det finns fall där krav på nationellt självbestämmande är uttryck för den chauvinistiska inställning som är förhärskande bland styrande nationaliteter och sådana krav förtjänar inte något stöd”.

JPR ifrågasatte inte Lenins åsikt att Norges avskiljande var ett användbart exempel på hur rätten till självbestämmande kunde tillämpas i praktiken inom ramen för utvecklade kapitalistiska länder i Europa – som ett undantag, som Lenin konstaterade. JPR:s poäng, som jag förstår det [...] är att distinktionen mellan förtryckande och förtryckt nation är fundamental i imperialismens epok och att revolutionära marxister inte erkänner något imperialistiskt lands rätt till självbestämmande. Omvänt stöder vi förbehållslöst förtryckta nationers rätt till självbestämmande ända till och inklusive rätten till avskiljande och bildande av en självständig stat.

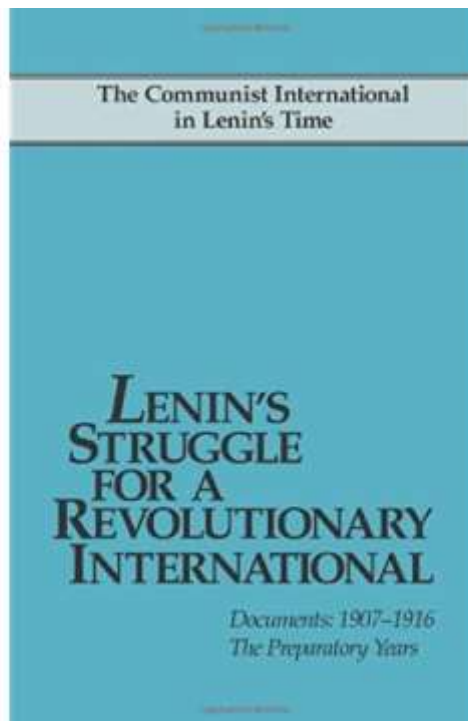
Det synsättet har länge varit vår rörelses principiella hållning och ett fundament i vår syn på den nationella frågan. JPR:s exempel med Belgien och första världskriget råkar emellertid illustrera den poäng jag vill lyfta fram nedan: att karakteriseringen av ett land som imperialistiskt eller förtryckande inte nödvändigtvis avgör hur vi ska se på dess agerande i konkreta situationer. Inte heller fritar det oss från ett ständigt behov av att göra en konkret analys av varje situation av nationellt förtryck. Under imperialismens epok, en epok av krig och revolutioner, kan imperialistiska nationer i vissa lägen själva bli scenen för progressiv kamp för självbestämmande och en viktig del av revolutionär strategi. Exemplet Belgien är en nyttig påminnelse om vikten av att analysera varje nationell fråga i sitt sammanhang och undvika att onödigt förlita sig på abstrakta orubbliga principer, hur viktiga de än må vara.

Belgien var 1914 en fullt utvecklad imperialistisk makt, en brutal koloniserare av en stor del av Afrika, Kongo. När kriget inleddes i augusti 1914 invaderades och ockuperades Belgien av

Tyskland. Man hotade med att annektera landet, dvs göra det till en del av Tyskland och därmed skaffa sig kontroll över de belgiska kolonierna. Som JPR nämner användes "stackars lilla Belgiens" lidande av Storbritannien och dess allierade som ett av de viktigaste skälen för att gå ut i krig mot Tyskland. Revolutionära marxister använde sig för sin del av Tysklands ockupation av Belgien som exempel, betecknade helt korrekt kriget som ett imperialistiskt krig utkämpat mellan de stora imperialistiska makterna med erövring av kolonier som främsta syfte. Och utifrån detta motsatte de sig det.

JPR uppger att "de revolutionära krafterna" vägrade stödja självbestämmande för Belgien och andra i imperialistiska nationer som invaderats, ockuperats eller annekterats av någon av de stora krigförande imperialistiska makterna. Den ståndpunkten behöver emellertid nyanseras, eftersom det fanns viktiga undantag bland dessa revolutionära krafter. Tvärtemot vad JPR hävdar var så att många av de krafter som var motståndare till kriget och de socialdemokratiska ledarnas försvar av imperialismen inte bara motsatte sig ockupationen och annekteringen av Belgien, utan även försvarade dess självbestämmanderätt. Och främst bland dem var Lenin, den mest konsekvente och ihärdige försvararen av Belgiens rätt till självbestämmande. I själva verket tvekade Lenin inte att under de rådande omständigheterna hänvisa till Belgien som en förtryckt nation.

Under kriget utvecklade Lenin både sin analys av imperialismen och sin förståelse av den nationella frågan. Hans viktigaste texter i båda frågorna härstammar från denna period. Och det är ju välkänt att Lenin alltmer riktade sin uppmärksamhet mot antiimperialistiska befrielseörelser i kolonier och halvkolonier som betydelsefulla delar av internationalistisk revolutionär strategi. Men hans syn på rätten till självbestämmande och den betydelse som relaterade demokratiska krav hade i de mer utvecklade nationerna i Europa ersattes inte av hans analys av imperialismen, utan införlivades och berikades av den analysen som en del av hans strategi för revolutionär kamp i de imperialistiska länderna.



Jag tänker inte gå igenom alla de olika artiklar, resolutioner och polemik där Lenin och andra i den revolutionära marxistiska strömningen tar upp den belgiska frågan och frågan om självbestämmande under den perioden. De flesta finns tillgängliga i den bok JPR nämner: *Lenin's Struggle for a Revolutionary International* (John Riddell, red., 1986), en utmärkt källa. De

viktigaste dokumenten går lätt att hitta i index under "Belgium" och "Self-determination". Här ska bara lyftas fram några viktiga exempel som exempel på den allmänna inriktningen på debatten och hur den utvecklades (sidhänvisningar till boken):

Det manifest som antogs på Zimmerwaldkonferensen, det första större mötet av marxistiska motståndare till kriget, sade att "hela nationer och länder som Belgien, Polen, Balkanstaterna och Armenien riskerar av ödet att helt eller delvis styckas och annekteras som bytesobjekt i kompensationsspelet". Manifestet räknade upp vilka uppgifter den internationella arbetarrörelsen stod inför och sade: "Nationernas rätt till självbestämmande måste vara en outplånlig princip i systemet av folkets nationella relationer". (sid. 318-20) I ett gemensamt uttalande till konferensen fördömde de tyska och franska delegationerna "kränkningen av Belgiens neutralitet" och krävde "återställande av Belgien i dess fulla integritet och oberoende" (sid. 307). I ett budskap från fängelset till konferensen manade den tyske riksdagsledamoten och krigsmotståndaren Karl Liebknecht till "en fred som kan återge det drabbade Belgien ... frihet och oberoende och ge Frankrike tillbaka till fransmännen". (sid. 289) (Delar av Frankrike hade ockuperats av Tyskland.)

Lenin och några till (som röstat för Manifestet) var kritiska till det, men inte på grund av dessa ställningstaganden. Det rådde emellertid delvis skarpa motsättningar inom Zimmerwaldvästern i frågan om självbestämmande. Exempelvis ansåg polackerna, inklusive Rosa Luxemburg, att rätten till självbestämmande bara kunde uppnås i ett socialistiskt samhälle. Som redaktörerna skriver i en not (sid. 353):

Lenin ansåg att de polska socialdemokraterna gjorde rätt i att inte resa kravet på polsk självständighet² för att i stället trycka på behovet av enhetligt agerande med arbetarna i Tyskland och Ryssland. Men de gick för långt när de gjorde den hållningen till en allmän princip giltig även för arbetare i andra nationer – framför allt dominerande nationer. "Det är inte likgiltigt för ryska och tyska arbetare huruvida Polen är självständigt eller om de medverkar till att annektera det", skrev han.

Läget är mycket riktigt förvillande, men det finns en utväg som ger alla möjlighet att förbli internationalister: för de ryska och tyska socialdemokraterna att kräva ovillkorlig 'rätt till avskiljande' för Polen; för de polska socialdemokraterna gnom att verka för enhet i den proletära kampen i såväl små som stora länder, utan att driva parollen om polsk självständighet under innevarande epok eller innevarande period.

Detta stämde med den allmänna hållning Lenin intagit beträffande Norges självbestämmande [...].

I de teser som Lenin utformade vid denna tid under rubriken [Den socialistiska revolutionen och nationernas självbestämmanderätt](#) sade han att "det tilltagande nationella förtrycket under imperialismen innebär inte, att socialdemokratien skall avstå från den 'utopiska', som bourgeoisin kallar den, kampen för nationernas rätt till avskiljande, utan tvärtom i ökad grad utnyttja de konflikter, som uppstår *även* på detta område såsom anledningar till massagerande och revolutionära aktioner mot bourgeoisin."

Lenin polemiserade också mot bolsjevikiska partikamrater i frågan om självbestämmande. Som det heter i redaktörernas noter (sid. 362):

Frågan om självbestämmande splittrade även bolsjevikernas i exil. ... Jevgenija Bosh och Georgij Pjatakov, redaktörer för bolsjevikernas tidning, hade 1915 anslutit sig till Nikolaj Bucharins motstånd mot kravet på självbestämmande ... Bucharin baserade sin kritik av kravet på självbestämmande på den karaktär hos den imperialistiska epoken som framgått under kriget.

² Polen var delat mellan tre imperier: det tyska, ryska och österrikisk-ungerska.

Lenins debatter med Luxemburg, Bucharin och andra rörde den allmänna giltigheten av parollen om självbestämmande och tog inte direkt upp frågan om ockuperade imperialistiska länder som Belgien kunde ha rätt till det. I sina ovan nämnda teser om den socialistiska revolutionen hade Lenin i själva verket delat in länderna i tre ”huvudtyper”. Den första var ”Västeuropas avancerade kapitalistiska länder och Förenta staterna”. Om dem sade Lenin:

De borgerligt progressiva nationella rörelserna är här för länge sedan avslutade. Var och en av dessa ”stora” nationer förtrycker andra nationer både i kolonierna och i det egna landet. De härskande nationernas proletariat har här precis samma uppgifter som proletariatet i England hade på 1800-talet ifråga om Irland.

De andra ”typerna” av nationer var länderna i Östeuropa, där borgerligt demokratiska reformer var ofullständiga och nationella rörelser progressiva, samt ”halvkoloniala länder, såsom Kina, Persien och Turkiet, samt alla kolonier ...” Där stödde socialisterna förstås villkorslöst den nationella befrielsen.

Men om ett imperialistiskt land av den första typen blev invaderat, ockuperat och kanske annekterat? Hade det då rätt till självbestämmande? Lenin gick rakt på frågan i sitt slutdokument, ”Resultaten av diskussionen om självbestämmandet”. Bara ett litet utdrag ur det dokumentet finns med i *Lenin's Struggle* och där ingår inte den del som intresserar oss här. Hela dokumentet finns dock tillgängligt online.³

I detta dokument beskriver Lenin ”kvarhållande med våld av en nation inom en annan nations statsgränser” som ”en av formerna för det *politiska* förtrycket”. I det kapitel som har rubriken ”Vad är annexion?” skriver han (alla kursiveringar i originalet):

Annexionsbegreppet omfattar vanligen 1) våldsbegreppet (anslutning med våld), 2) begreppet förtryck av en annan nation (anslutning av ett ”främmande” område osv) och – ibland – 3) begreppet kränkning av status quo. ... Hur man än må vrida och vända sig kan man inte komma ifrån slutsatsen, att annexion innebär att en nations *självbestämmande kränks*, att en stats *gränser* upprättas *i strid med befolkningens vilja*.

Att vara emot annexioner *innebär* att vara för självbestämmanderätten. Att vara ”emot varje nations kvarhållande med våld inom en given stats gränser” ... är *detsamma* som att vara för nationernas självbestämmande.”

Samtidigt sade Lenin ”skulle det vara orimligt att trycka på ordet ’självbestämmande’ ... Frågan handlar bara om politisk tydlighet och det teoretiskt sunda hos våra paroller”. Några stycken längre ner, i kapitlet ”För eller mot annexioner?” återkommer han till frågan:

I varje fall dristar sig knappast någon att förneka, att det annekterade Belgien, Serbien, Galizien och Armenien kommer att kalla sitt uppror mot dem som annekterat dem för ”fosterlandsförsvar” och *att göra det med rätta*. Det verkar som om de polska kamraterna är *emot* ett sådant uppror av det skälet, att det i dessa annekterade länder *också* finns en bourgeoisie, som också förtrycker andra folk eller rättare sagt kan förtrycka, ty frågan gäller endast ”dess *rätt* att förtrycka”. Ett givet krig eller ett givet uppror skall alltså inte bedömas efter dess *verkliga* sociala innehåll (en förtryckt nations kamp mot en förtryckande för sin frigörelse) utan efter en för närvarande förtryckt bourgeois förverkligande av dess ”*rätt* att förtrycka”. Ifall t ex Belgien 1917 annekteras av Tyskland och 1918 gör uppror för att frigöra sig, så kommer de polska kamraterna att vara mot upproret av det skälet, att den belgiska bourgeoisin har ”rätt att förtrycka andra folk”!

Det finns inget marxistiskt eller ens revolutionärt i detta resonemang. För att inte förråda socialismen *måste* vi stödja *varje* uppror mot vår huvudfiende, bourgeoisin i de stora staterna, såvitt detta inte är ett uppror av en reaktionär klass. Avstår vi från att stödja annekterade områdens uppror, blir vi – objektivt – annexionister. Just ”under imperialismens era”, som är den uppstående sociala revolutionens era, kommer proletariatet idag med särskild energi att stödja annekterade områdens

³ [Resultaten av diskussionen om självbestämmandet](#) (juli 1916)

uppror för att i morgon eller samtidigt angripa den ”stora” maktens bourgeoisie, som håller på att försvagas genom detta uppror.

I näst sista kapitlet av detta dokument, med den omtalade polemiken mot Radek och andra om betydelsen av det irländska upproret 1916 och efter hans uttalande att ”Den socialistiska revolutionen i Europa *kan inte* vara någonting annat än ett utbrott av alla och alla slags förtrycktas och missnöjdas masskamp”, ställer Lenin frågan:

Är det inte klart, att det minst av allt är tillåtligt att i *detta* avseende ställa Europa i motsats till kolonierna? De förtryckta nationernas kamp i *Europa*, vilken kan utvecklas till uppror och gatustrider, till nedbrytande av härens järndisciplin och till belägringstillstånd, skulle ”skärpa den revolutionära krisen i Europa” ojämförligt mycket mera än ett avsevärt större uppror i en avlägsen koloni. Ett slag av samma styrka som det, som tillfogades den engelska imperialistiska bourgeoisins makt genom upproret på Irland, har hundra gånger större politisk betydelse än ett likadant slag i Asien eller i Afrika.

Sedan fortsätter han:

För kort tid sedan meddelade den franska chauvinistiska pressen, att nummer 80 av den illegala tidskriften *Det fria Belgien* hade utkommit i Belgien. Den chauvinistiska pressen i Frankrike ljuger naturligtvis mycket ofta, men detta meddelande ser ut att vara sant. Samtidigt som den chauvinistiska och kautskyanska tyska socialdemokratien under två krigsår inte förmått skapa sig en fri press, utan ödmjukt bär krigscensuren ok (endast de vänsterradikala elementen har till sin heder gett ut o censurerade broschyrer och proklamationer), besvarar en förtryckt, kulturellt högtstående nation det militära förtryckets exempellösa grymhet med att skapa ett organ för revolutionär protest! Historiens dialektik är sådan, att de små nationerna, vilka är maktlösa som *självständiga* faktorer i kampen mot imperialismen, spelar rollen som ett av de jäsningsämnen, en av de baciller, som bidrar till att en *verklig* antiimperialistisk kraft framträder på scenen, nämligen det socialistiska proletariet.

Enligt Lenins resonemang – och trots den grundläggande distinktionen mellan förtryckande och förtryckta nationer – kan en nationell kamp, under de speciella förhållandena vid en utländsk ockupation av ett imperialistiskt land, inom det ockuperade landet för frigörelse från det förtrycket vara progressiv och en tillämpning av marxismens teori om rätten till nationellt självbestämmande. Det innebar inte att det imperialistiska landet förvandlats till en koloni eller halvkoloni, det fortsatte att vara imperialistiskt. Men det kunde, enbart så länge ockupationen varade, även betecknas som ”förtryckt” av ockupationsmakten och dess kamp mot ockupationen därmed karakteriseras som en form av nationellt självbestämmande. Lenin gjorde inga undantag.

Jag anser det vara den korrekta hållningen. Det behöver förstås inte påpekas att kampen mot en utländsk förtryckare stärks om den leds av ett självständigt proletärt ledarskap (dvs självständigt från ”den reaktionära klassen”, som Lenin uttrycker det) och kring ett klasskampsprogram som inkluderar kravet på självständighet för kolonierna. [...]

Lenins texter från 1916 om självbestämmande fick ingen större spridning vid den tiden på grund av censur och genom att, några månader senare, ryska revolutionen inträffade. Några av huvuddokumenterna blev inte tillgängliga förrän 1929 då de gavs ut av Stalin, som var ute efter att få del av Lenins auktoritet i sin kampanj för att misskreditera Bucharin och Trotskij (som också haft en annan uppfattning om betydelsen av rätten till självbestämmande). Hur som helst tycks lärdomarna i Lenins texter inte ha gjort något djupare intryck på det revolutionära avantgardet. Andra världskrigets utbrott 1939 gjorde revolutionära marxister något vilslna om hur de skulle förhålla sig till den motståndsrörelse av masskaraktär, som snart uppstod i de länder som ockuperades av axelmakternas armé. Frågan berörs i ett intressant anförande av Ernest Mandel, [Trotskisterna och motståndet under Andra världskriget](#).

Mandel framlägger den leninistiska inställning jag just beskrivit och noterar att andra världskriget ”i själva verket var en kombination av fem olika krig” – något som han utvecklar utförligt i sin utomordentliga bok, [Vad Andra världskriget egentligen handlade om](#). Det var (1) ett inter-imperialistiskt krig, (2) ett rättfärdigt krig till självförsvar av Sovjetunionen, (3) ett rättfärdigt krig av Kinas folk mot imperialismen, (4) ett rättfärdigt krig av kolonialfolken i Asien för nationell frigörelse och självständighet, och (5) *ett rättfärdigt krig för nationell befrielse* av de förtryckta arbetarna, bönderna och städernas småbourgeoisie mot de tyska nazistiska imperialisterna och deras underhuggare, ”mer specifikt i två länder, Jugoslavien och Grekland, i stor utsträckning i Polen, och inledningsvis i Frankrike och Italien”.

Trotskisterna i Frankrike var splittrade om hur man skulle ställa sig till detta ”femte krig”. Som Mandel säger förespråkade ledningen för majoriteten, med hänvisning till vad Trotskij skrivit i en av sina sista artiklar (”Frankrike håller på att omvandlas till en förtryckt nation” mot den tyska ockupationen), ett block med ”den nationella bourgeoisien” mot tysk imperialism – även om det, konstaterar Mandel, ”när det kom till kritan aldrig blev någon överenskommelse med bourgeoisien, aldrig något stöd till den”. Och detta opportunistiska misstag skulle också korrigeras 1942. En annan del av de franska trotskisterna intog emellertid en ultra-vänster inställning, skriver Mandel, och ”förnekade ... att motståndsrörelsen innehöll något progressivt inslag och vägrade skilja mellan massmotstånd, väpnad masskamp och de manövrer och planer som massornas borgerligt nationalistiska, socialdemokratiska eller stalinistiska vilseledare hade. Det misstaget var mycket värre eftersom det ledde till att de avstod från något som var en viktig levande kamp bland massorna”. Mandel tillägger:

I sitt sista grundläggande dokument, manifestet från 1940 års kriskonferens, varnade Trotskij den trotskistiska rörelsen för precis den sortens misstag. Han poängterade att den skulle vara noga med att inte bedöma arbetare på samma sätt som borgarklassen ens när de talade om nationellt försvar. De var nödvändigt att skilja mellan vad de sa och vad de menade – att bedöma den objektiva historiska karaktären på deras ingripande istället för de ord de använde.

Denna trotskistiska ultra-vänstergruppering, som inkluderade den grupp som nu är känd som *Lutte Ouvrière* ”fortsätter än idag att likställa massrörelserna i ockuperade länder med imperialism – och säger att kriget i Jugoslavien [av Titos partisaner] var ett imperialistiskt krig eftersom det genomfördes av nationalister ...”. Och *Lutte Ouvrière* åberopar också idag denna splittring under andra världskriget som motiv för sin existens som separat revolutionär marxistisk strömning i Frankrike! [...]

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips

Taras Bilous: [Självbestämmande och kriget i Ukraina](#) (maj 2022)

Fletcher, Gallegos, Rogers: [Ukraina, självbestämmande och den nationella frågan](#) (nov. 2022)

Grusha Gilseva: [Var det Lenin som skapade Ukraina?](#) Om marxismen och nationernas rätt till självbestämmande

Rohini Hensman: [Socialistisk internationalism och kriget i Ukraina](#) (juli 2022)

Michael Löwy: [Marxismen och den nationella frågan](#)